

LEFAPHA LA THUTO LA FREISTATA

BUKANA NTSHETSOPELE YA MOLAO WA PHIHLELLO YA LESEDI, wa 2000 (MOLAO 2 WA 2000)

PONELOPELE YA LEFAPHA

Ho ba Lefapha le sebetsang ka thata ho nnetefatsa mokgwa wa thuto o ka hohlehohle, ho ntlafatsa boleng ba thuto le ho fedisa ho se lekane hara baahi ba Freistata.

MAIKEMISETSO A LEFAPHA

Ho fana ka mokgwa wa thuto o lokolohileng, o tlamang bohle, o ka hohlehohle le o lekanang bakeng sa bana ba Provense ya Freistata yohle.

Letona (MEC) ke Monghadi PHI Makgoe

Hlooho ya Lefapha (HOD) ke Monghadi RS Malope

A. DINTLHA TSA KGOKAHANO

Mohlanka wa Lesedi

Monghadi RS Malope

Aterese: Room 2106 Fidel Castro Building
Elizabeth Street
BLOEMFONTEIN
9301

Aterese ya poso: Private Bag x20565
BLOEMFONTEIN
9300

Mohala: (051) 404-8430/32
Fekse: 086 619 8717
Imeili: hod@fseducation.gov.za

Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi

Adv PS Chakela (Molaodi ya tshwereng mokobobo: Ditshebeletso tsa Molao le Tlatsetso)

Aterese: Room 1509 Fidel Castro Building

Aterese ya poso: Private Bag X20565
BLOEMFONTEIN
9300

Mohala: (051) 404-8456

Fekse: (051) 404-8510

Imeili: P.Chakela@fseducation.gov.za

B. TATAISO YA KAROLO 10 [karolo 14(1)(c)]

Khomishene ya Ditokelo tsa Botho ya Afrika Borwa e hlophisitse bukana ya tataiso ya ho sebedisa Molao ona. Bukana ena ya tataiso e tla fumaneha pele ho mafelo a Phato 2003. Dipotso dife kapa dife mabapi le bukana ena di ka lebiswa ho:

Yuniti ya PAIA
Sebaka sa Dipatlisiso le Ditokomane
Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho
Private Bag X2700
HOUGHTON
2041

Mohala: (011) 877 3821/3645

Fekse: (011) 403 0668

Imeili: paia@sahrc.org.za

Websaete: www.sahrc.org.za

C. PHIHLELLO YA DIREKOTO TSA LEFAPHA

(a) Direkoto tse fumanehang ntle le hore di koptjwe

Ho ya ka karolo ya 15(2), ya tsebiso e hlahosang dihlopha tsa direkoto tse fumanehang ntle le hore motho a etse kopo ya phihlello, ho ya ka Molao, ha e so be teng ha jwale.

Le ha ho le jwalo, tse latelang ke direkoto tse phatlaladitsweng ke lefapha tse ka fumanehang websaeteng ya Lefapha kapa kantorong ya motlatsa-mohlanka wa lesedi.

- (i) Ditlaleho tsa selemo le selemo
- (ii) Puo ya Ditekanyetso tsa ditjhelete ka Letona (MEC)

(b) Direkoto tse ka koptjwang

- Metsotso ya dikopano
- Dipampiri tse rometsweng ke Letona (MEC) le basebetsi ba bang

- Diwekeshopo le diseminara
- Ditlaleho
- Dibuka
- Ditletlebo tse fumanweng
- Bophatlalatsi ba ditaba
- Maano
- Direkoto tsa khiri
- Maano a kuno
- Ditekanyetso
- Meralo ya mawala a tshebetso
- Ditokomane tsa dikopo tsa MTEF
- Ditokomane tsa kuno
- Dimemorandamo le ditokomane

(c) Metjha wa kopo

- Ya etsang kopo o lokela ho fumantshwa rekoto ya Lekgotla la setjhaba ha feela a latela tsena tse latelang:
  - Ditlhoko tsohle tsa metjha ya kopo tse boletsweng Molaong, tse amanang le kopo ya phihlello ya rekoto eo, mme phihlello ya rekoto eo e sa hanwa ka mabaka afe kapa afe a kgano a boletsweng Molaong.
  - Ya etsang kopo o lokela ho sebedisa foromo e hatisitsweng ho tswa Pampiring ya Mmuso (Government Gazette). Khophi ya yona e hoketswe.
- Ya etsang kopo o lokela ho bolela ebang kopo e le ya khophi ya rekoto kapa ebang a batla ho balla rekoto eo dikantorong tsa Tsamaiso ya Provense. Kapa, ebang rekoto e se ka mokgwa wa tokomane e ka shejwa ka mokgwa oo ho kopilweng ka ona, ha ho kgonahala.
- Ha motho a etsa kopo ka mokgwa o itseng o lokela ho fumantshwa rekoto ka ona mokgwa oo a kopileng ka ona. Ha kopo eo e dumellwa ha a tshwanela ho itshunya ho sa hlokahale tsamaisong ya Lefapha la SACR, kapa a senye rekoto eo, kapa a itshunyatsunyete ditokelong tsa bongodi tseo e seng tsa Mmuso. Ha a sa fumantshwe rekoto eo ka mokgwa oo a e kopileng ka ona empa a e fumantshwa ka mokgwa o mong, tefello ha e a lokela ho feta ya mokgwa o kopilweng pele.
- Ebang motho ya entseng kopo, hodima a filwe karabo ya kopo ya rekoto ka lengolo a batla ho arajwa ka tsela enngwe (mohl: ka mohala), sena se lokela ho hlalosa.
- Ha ya etsang kopo ya lesedi a e etsa lebitsong la motho e mong, o lokela ho fana ka maemo ao ho etswang kopo ka ona.
- Ha ya etsang kopo a sa tsebe ho bala kapa ho ngola, kapa a sa itekanela, a ka etsa kopo ya rekoto ka molomo. Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi o lokela ho tlatsa foromo lebitsong la ya etsang kopo mme a mo fe khophi ya yona.

- Ho ya ka Molao, mefuta e mebedi ya ditefello e lokela ho lefshwa; e leng tefello ya kopo ya rekoto le ya phihlello ya rekoto. Lesedi le mabapi le akhaonto ya banka le nomoro ya referense di ka fumaneha ho Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi. Ya etsang kopo o tla tsebiswa hore Tonakgolo e qollotse dihlopha tse itseng tsa batho tse sa lokelang ho lefa ditefello tsa phihlello ya rekoto mme o tla fumantshwa lesedi le batsi le mabapi le diqollo tseo ho tswa ho Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi.
- Ya etsang kopo ya rekoto o lokela ho lefa tefello ya kopo ya rekoto e batlahalang ya R35.
- Motlatsa-mohlanka wa Lesedi o lokela ho tsebisa ya etsang Kopo (ntle le ya ikopelang boyena) ka lengolo la temoso, le mo kopang ho lefa tefello e boletsweng (ebang e le teng) pele a ka tswela pele ka kopo eo.
- Ya etsang kopo a ka etsa boipiletso ba ka hare, ha ho lokela, kapa kopo lekgotleng la dinyewe kgahlano le thendara kapa tefello ya kopo ya rekoto.
- Ka mora hore Motlatsa-mohlanka wa Lesedi a nke qeto ka kopo, ya etsang kopo o lokela ho tsebiswa ka qeto eo ka mokgwa oo a entseng kopo ka ona.
- Ha kopo e dumelletswa, tefello ya phumantsho ya rekoto e lokela ho lefshwa bakeng sa ho batlana le rekoto eo, ho e hlophisa, ho e hlahisa hape, le bakeng sa nako e fertileng dihora tse behetsweng ho batlana le ho hlophisa rekoto eo bakeng sa ho pepeswa. Ditefello di behwa ke lekgotla la phethahatso mme di hoketswe mona mmoho le dipehelo tsa ho se lefelle.

D. DITSHEBELETSO TSE FUMANEHANG [karolo 14(1)(f)]

i. Mefuta ya ditshebeletso

Mesebetsi ya Lefapha ke e latelang:

- Tlhabollo ya Thuto le Ditshebeletsa tsa Profeshenale
  - Nnetefalletso ya Boleng
  - Ditshebeletso tsa mananeo a thuto
  - Dikholeje tsa FET le ABET
  - Tlhabollo le Tekolo
  - Thuto ya bohle
  - Tlhabollo ya dipapadi le ya batjha
- Taolo ya Ditereke le Puso
  - Ditshebeletso tsa Tshehetso ya Tsamaiso di fana ka Ditshebeletso tsa Taolo e Mawala le Ditshebeletso tsa kopanelo.

- Thuto ya Bana ba Bannyane le Thuto ya Motheo ya Batho ba Baholo le Thupello
- Phano ya mawala a motheo a tshebetso ya thuto le ya ditheo tseo e seng tsa thuto
- Phano ya disebediswa tsa tshebetso tsa thuto
- Ntlafatso ya boemo ba katleho diphaphosing tsa thuto, haholoholo tsa Sehlopha sa 12
- Tlhabollo ya moralo, bodisa le mekgwa ya tekolo tshebetsong ya thuto kaofela

ii. **O ka fihlella ditshebeletso tsena jwang**

Ho fumana ditshebeletso tsa Lefapha, dikopo di lokela ho etswa ho Hlooho ya Lefapha jwalo ka Mohlanka wa Lesedi kapa Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi.

E. DITLHOPHISO TSA HO DUMELLA SETJHABA HO BA LE SEABO HO RALWENG HA LEANO LE TSHEBEDISONG YA MATLA.

1. Matsholo, jwalo jwalo, a hlophiswa ka nako e itseng Provenseng ka bophara. Sepheo ke ho kopana ha mmuso wa provense le baahi sefahleho le sefahleho ho hlalosa le ho ikarabella ho maano, mananeo le diprojeke.
2. Ho ya ka Molao le Ditaelo tsa Lekgotla la Phethahatso la Provensi, Molao o phatlalatswa setjhabeng bakeng sa diphehiso le ditshisinyo tsa setjhaba pele o ka thehwa. Setjhaba se fuwa monyetla wa ho ngola dipehelo tsa sona kapa ho hlahella ka pela dikomiti tsa mesebetsi e fapaneng.
3. Molao e fapaneng ya provensi e dumella baahi ho thonya ditho tse tla sebetsa dikomiting tse itseng. Baemedi bana ba ka ba le seabo diqetong tse tla nkuwa.
4. Ho ya ka Molao wa Ntshetsopele ya Tsamaiso ya Toka, wa 2000, ha ho ralwa melawana, setjhaba le sona se memelwa ho tla tshwaela ditabeng tse amang ditokelo tsa sona.
5. Hlasela-TV e hasetswa boemafofane, dipetlele le dibakeng tse ding tsa setjhaba moo lesedi le mabapi le tsa mmuso wa provensi le fuwang setjhaba teng.
6. Baphatlalatsi ba ditaba ba sebedisetswa ho fana ka lesedi setjhabeng.

F. DITHAROLLO TSE TENG HA DIPEHELO TSA MOLAO ONA DI SA LATELWE

Ya etsang kopo kapa motho wa boraro a ka etsa boipiletso ba ka hare kgahlano le qeto ya Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi ho Letona (MEC) kapa ho motho ya kgethilweng ke Letona pele matsatsi a 60 a feta. Boipiletso bo

lokela ho romelwa Kantorong ya Motlatsa-Mohlanka wa Lesedi, eo ho ya ka Molao a lokelang ho e fetisetsa ho ba Boipiletso. Ho feta moo, motho ya etsang kopo a ka etsa kopo ya thuso e loketseng lekgotleng la dinyewe ka mora hore a hlolehe ho fumana thuso ya tsamaiso ya ka hare. Ho na le pehelo ya ditefello bakeng sa tshebetso ena, mme ditefello tseo di kenyeleditswe lenaneng le hoketsweng la ditefello.

G. NTJHAFATSO YA LESEDI LA BUKANA ENA

Ha ho hlokeha, Lefapha le tla ntjhafatsa lesedi la bukana ena.

1. PHUMANEHO YA BUKANA

Bukana ya Lefapha e fumaneha ka mokgwa o latelang:

- Khopi ya enngwe le enngwe ya dipuo tse tharo tsa mmuso e tla fuwa Khomishene ya Afrika Borwa ya Ditokelo tsa Botho; le kantoro enngwe le enngwe ya baahi, ya Khomishene.

- Bukana ena e tla phatlalatswa ka Sesotho, Senyesemane le Afrikaans

- Bukana ena e fumaneha websaeteng ya Lefapha ho www.freestateonline.fs.gov.za.